

Kristne Friskolers Forbund

Høringssvar til NOU 2019:25

Oslo, 30. juni 2020

KFF representerer om lag 120 medlemsskoler godkjent etter friskoleloven § 2-1 a) og/eller f), og har 36 medlemmer på videregående nivå. KFF mener det bør være et grunnleggende prinsipp at elever skal ha like rettigheter og muligheter uavhengig av om de velger en skole godkjent etter friskoleloven, heretter kalt friskole, eller en skole som eies av en fylkeskommune, heretter kalt offentlig skole.

KFF har deltatt i utformingen av høringssvar fra VIRKE og støtter dette. Vi vil likevel understreke forhold som har spesiell betydning i forhold til friskolenes situasjon og først og fremst de elevene som velger disse skolene.

Nettopp fordi det ikke er symmetri mellom offentlige skoler og friskoler når det gjelder eierforhold, mener vi det er en mangel at forslagene som er fremmet i NOU 2019:25, «Med rett til å mestre», ikke belyser de spesielle problemstillingene som knytter seg til at friskoler er organisert på en annen måte enn offentlig skole.

Det er minst fire forhold som skiller friskolene fra skoler som fylkeskommunen er eiere av.

- Friskolene er selvstendige rettssubjekter med et eget styre for hvert enkelt rettssubjekt og har i utgangspunktet ikke lov til å drive annen virksomhet enn skole etter friskoleloven. De har heller ikke anledning til å selge tjenester til hverandre.
- Friskoler er pålagt å ha landsdekkende inntak. Det betyr blant annet at en rekke friskoler må forholde seg til en stor andel av landets fylkeskommuner og det blir komplisert å ta disse skolene med i fylkeskommunalt arbeid med dimensjonering.
- Om lag halvparten av medlemsskolene har internat. Det er en praktisk konsekvens av å være et landsdekkende tilbud. Selv om internatdrift ikke er en del av skoledriften, påvirker internatdriften skolehverdagen i stor grad. Det gjelder også for elever på disse skolene som av ulike grunner ikke er internatbeboer.
- 15% av skolene er godkjent etter § 2-1 f) med særskilt tilrettelagt opplæring for elever med funksjonshemming. Skoler godkjent etter § 2-1 f) og flere andre skoler spesifisert i forskrift til friskoleloven kan ta inn en kvote elever uten rett til videregående utdanning. Friskoleloven definerer disse som voksne elever etter andre kriterier enn opplæringsloven. Friskoler kan ikke drive tilrettelagt undervisning for voksne.

KFF mener det er viktig å legge til rette for at det skilles tydelig på oppgaver fylket har som skoleeier og eventuelle forvaltningsoppgaver som legges til fylkeskommunen tilknyttet videregående opplæring. Dersom fylket tillegges særskilte forvaltningsoppgaver og tjenester knyttet til videregående skole, må dette gjøres slik at elever ved friskoler får de samme rettighetene og mulighetene til å motta slike tjenester, og at de kan møte et skoletilbud som er jevngodt med offentlig skole.

KFF mener meldingen i for liten grad tar hensyn til at friskoler også representerer et alternativ og ikke er et supplement til offentlig skole. Vi mener at forslagene i meldingen får betydelige mangler når det ikke tas hensyn til den reelle strukturen vi har i videregående opplæring her i landet.

KAPITTEL 2 - FØRINGER FOR DET VIDERE ARBEIDET

Kapitlet beskriver hvilke utviklingstrekk utvalget mener er viktige for utformingen av framtidens videregående opplæring, og hvilke forventninger utvalget ønsker skal prege framtidens videregående opplæring.

- **Dagens rett utvides til en rett til fullføring med studie- eller yrkeskompetanse.**

KFF støtter at retten til videregående opplæring videreføres og utvides til en rett til fullføring med studie- eller yrkeskompetanse. Denne retten må også gjelde elever ved friskoler og at retten må kunne tas ut på disse skolene også. Inntaksreglement og finansering må endres i tråd med dette.

- **Voksnes rett til videregående opplæring utvides til å inkludere voksne som trenger rekvalifisering for å kunne delta i arbeidslivet.**

KFF ser det som samfunnsnyttig at videregående opplæring er et tilbud for voksne som ikke har fullført videregående opplæring tidligere og voksne som trenger ny videregående opplæring for å omskolere seg og kunne være en aktiv yrkesdeltaker hele livet. Det må være opp til den enkelte søker å avgjøre om man ønsker å rekvalifisere seg for et annet yrke.

KFF mener at også friskolene må kunne være tilbydere og kunne fastsette real- eller formalkompetanse og gi tilbud for voksne på linje med offentlige skoler.

KAPITTEL 3 SLUTTKOMPETANSE, OM Å VÆRE KVALIFISERT, ENDRINGER I TILBUD OG REGELVERK

- **All ungdom med fullført grunnskole skal fortsatt ha rett til videregående opplæring.**

Retten til videregående opplæring skal også innebefatte retten til å velge et annet alternativ enn en offentlig skole. Friskolene er godkjent på ulikt grunnlag med ulik profil som et alternativ til de offentlige skolene. Retten til å velge en friskole må også bety at elevene har samme rett til gode skoler med godt fysisk og psykisk klima, dyktige lærere og hensiktsmessige bygg og at skolene på linje med offentlige skoler kan tilby relevante rammer for opplæringen.

- **Det innføres en rett for alle til å fullføre videregående opplæring med studiekompetanse eller full yrkeskompetanse.**

KFF mener at rett til videregående utdanning ikke er reell uten rett til å få fullføre med studie- eller yrkeskompetanse. Vi mener det må legges til rette for fleksibilitet slik at flere elever enn i dag gjennomfører videregående skole. Ikke alle klarer å gjennomføre på normert tid av svært ulike grunner. Rett til fullføring må følges opp med fleksible løsninger.

- **Sluttkompetansen bygges opp om to tydelige hovedretninger: studiekompetanse og yrkeskompetanse.**

KFF mener at en tydelig deling mellom de to hovedretningene kan ha uheldige sider av flere grunner. Dette setter elever i bås og vil videreføre de tradisjonelle skillelinjene i videregående skole. Samfunnslivet utvikler seg slik at grensene mellom kompetansekrav i tradisjonelle yrker ikke nødvendigvis skiller seg mye fra yrker hvor det tradisjonelt kreves at vedkommende valgte studiekompetanse. Det er ikke nødvendig med en slik todeling for likevel å kunne ivareta relevans og dybde i ulike fag.

KAPITEL 4: FAGENE OG ORGANISERINGEN AV OPPLÆRINGEN

- **En nærmere utredning av en nasjonal eller regional organisering av nettbasert opplæring.**

KFF mener at nettbasert opplæring vil være et godt og relevant supplement til opplæring på campus og at bruk av nettverktøy ikke skiller seg fra andre hjelpemidler i undervisningen. Verktøyet kan være nyttig for å gi god opplæring til elever som av ulike grunner er forhindret fra å oppholde seg på skolen. Nettundervisning muliggjør også at elever kan få undervisning på fagområder som ikke skolen har undervisningskompetanse. Nettbasert opplæring vil bidra til å kunne yte jevn gode tilbud over hele landet uavhengig av elevens bosted og en mer rasjonell utnytting av spesiell undervisningskompetanse.

KFF vil understreke at nettbasert undervisning ikke er sammenfallende med fjernundervisning. Elever trenger en fysisk skole med tilhørighet til skolen, ansatte og medelever. Dette representerer en viktig arena for dannelse og utvikling. Fjernundervisning bør defineres som skoledrift uten bruk av klasserom hvor undervisningen skjer uten den sosiale kontaktflaten som skolen representerer i dag.

KAPITTEL 8, VOKSNE I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Det er faktisk vanskeligere for voksne å kunne ta ny videregående opplæring enn høyere utdanning. KFF mener at voksne, definert som elever som har brukt opp sin ungdomsrett, skal få fullført videregående opplæring når de har behov for det. Vi vil peke på friskolenes unike og lange erfaring med å tilby voksne opplæring på videregående nivå og mener at taket på antall voksne som friskolene kan ta inn, må fjernes. De som har rett på videregående utdanning stiller først i køen, men når de har fått plass, kan det ikke være et tak på antall voksne som kan få de ledige plassene ved friskoler.

- **Retten til videregående opplæring skal også omfatte dem som etter nåværende regelverk har brukt opp ungdomsretten uten å ha bestått videregående opplæring.**

KFF støtter dette forslaget og mener det er det viktigste tiltaket for å nå målet om å bygge en utdanning som hjelper elevene til å gjennomføre en opplæring som skal bidra til at de blir kvalifisert for videre utdanning, arbeidsliv og aktiv deltakelse i samfunnet.

- **Voksne som har videregående opplæring fra før, får rett til opplæring som fører fram til én ny yrkeskompetanse.**

KFF oppfatter at det er en liten gruppe som vil velge en ny yrkeskompetanse, men muligheten bør være der på linje med de mulighetene som finnes for de som søker omskolering innenfor for eksempel fagskoler eller høyskoler.

- **Realkompetansevurdering blir en obligatorisk del av fylkeskommunens søknadsbehandling og ikke kun gjennomføres etter ønske fra den enkelte søker.**

KFF mener dette forslaget er uhensiktsmessig. Realkompetansevurdering bør være en rett, men kun gjennomføres når søkeren ønsker det, og det kan ha en hensikt i forhold til gjennomføring av utdanningen vedkommende søker. KFF mener at friskoler også har kompetanse til å gjennomføre realkompetansevurderinger og ikke bare fylkeskommunen.

- **Det utvikles styringsinformasjon på regionalt og nasjonalt nivå knyttet til voksenopplæringen.**

Forslaget kan støttes dersom friskolene inkluderes i slik informasjon.

- **Det igangsettes et arbeid for å vurdere hvordan Nav og fylkeskommunene kan samarbeide tettere om å gi voksne arbeidssøkende formell kompetanse på videregående nivå.**

KFF mener at det er viktig å hente innspill fra friskolenes langvarige erfaring med utdanning av voksne og se friskolene som en integrert del av det samlede utdanningstilbudet.

KAPITTEL 9, STYRING, ROLLER OG ANSVAR I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Meldingen omtaler ikke forholdet til friskolene spesielt, selv om dette er reflektert i Leidutvalgets kunnskapsgrunnlag. Vi er derfor opptatt av at friskolesektoren må reflekteres i utarbeidelsen av stortingsmeldingen da vi mener det er en svakhet ved meldingen at de spesielle organisasjonsmessige forholdene ved friskoler ikke er belyst og heller ikke hensyntatt i utvalgets vurderinger og forslag i dette kapitlet. Dersom ny organisering og struktur skal være tilgjengelig på like vilkår for elever som velger å gå på friskoler, er det viktig med en vurdering av hvordan organisering, finansiering og strukturering skal fungere og samordnes.

Opplæringslovutvalget har foreslått endringer i § 8-2 første ledd. Dette vil umuliggjøre muligheten til at lærlingen tegner lærekontrakt med opplæringskontoret. En slik endring vil gripe inn i dynamikken mellom lærebedrift og opplæringskontor og endre mulighetene til å komme frem til gode og fleksible modeller for organisering av lærlingordningen. Mange virksomheter i dag velger å benytte seg av modellen hvor lærekontrakten ligger hos opplæringskontoret. Det er et valg de tar for å kunne ta inn en lærling i virksomheten. Andre velger å tegne lærekontrakt med lærlingen selv. Denne valgfriheten gjør det mulig for virksomhetene å finne den beste måten å organisere på. Hvis opplæringslovutvalgets forslag får gjennomslag for å pålegge en fast løsning, vil det byråkratisere ordningen sammenlignet med når virksomhetene kan velge selv.

- **Fylkeskommunens arbeid med å sikre kvaliteten på opplæringen må fortsette og forsterkes. Dette gjelder opplæring både i skole og i bedrift.**

KFF er enig i forslaget, men vil understreke viktigheten av at dette må komme alle skoleeiere til gode. Vi er positive til at alle skoleeiere for mulighet til å forsterke sitt arbeid med å sikre kvaliteten på opplæringen både i skole og i bedrift.

- **Som ledd i å sikre kvaliteten bør det vurderes om det er behov for å stille bestemte kompetansekrav knyttet til ulike funksjoner på skolene**

KFF mener at en kunnskapsbedrift har behov for en bred kompetanse og at mange yrkesgrupper kan gjøre et profesjonelt og viktig bidrag i dagens skole. Vi har inntrykk av at det i for stor grad fokuseres

på tradisjonelle mastergrader. Det vil være behov for ulik tilrettelegging for ulike elever noe som kan bety at elever med sammensatte lærevansker kan ha behov for en miljøarbeider i samarbeid med en faglærer i enkelte situasjoner eller en fagarbeider eller spesialpedagog i samarbeid med faglærer i andre tilfeller. Hva som er den beste kompetansen for det enkelte teamet rundt den enkelte elev kan det ikke gis oppskrift på, men det må gis rom for å kunne danne det faglige teamet som til enhver tid er nødvendig for å gi best mulig tilbud til eleven. Det tradisjonelle skillet mellom lærere med godkjent utdanning og assistenter er for endimensjonalt i dagens skolehverdag.

- **Oppfølgingstjenestens ansvar kan endres til også å jobbe forebyggende for å hindre at elever ikke gjennomfører. Oppfølgingstjenestens ansvarsområde kan også utvides. Her kan både ungdomsskoleelever uten vurdering og voksne med behov for videregående opplæring være en målgruppe.**

KFF oppfatter at hensikten er god, men at det riktige grepet er å styrke skolenes eget apparat og kapasitet slik at elever som er i ferd med å falle ut kan følges opp bedre. Det bør fortsatt være en oppfølgingstjeneste som tar seg av de som definitivt faller ut av skolen. Offentlig skole mangler i dag insitamentene til å følge opp elever mens friskolene gjennom finansieringsordningen er i en situasjon hvor skolen har egeninteresse i å beholde eleven. Fylkeskommunene kan utvikle insentiver for egne skoler. Det er sannsynligvis nødvendig at dette gjøres på et høyere nivå i forvaltningen.

- **Kompetansekrav til lærere på videregående nivå vurderes utvidet.**

KFF mener at gjeldende formelle kompetansekrav til lærere er gode nok og at det er tilgang til motiverte lærere som vil være hovedutfordringen i framtiden mer enn kompetansen. Det er derfor viktigere å se på tiltak som kan styrke motivasjonen for å gå inn i læreryrket og til å utvikle en god skolehverdag for utøvelsene av de aktuelle profesjonene. Det er et ansvar som i første rekke må legges til skoleledelsen mens offentlig styring av lærerrollen bør heller bygges ned.

- **Fylkeskommunen må få et større ansvar for å ivareta karriereveiledningen.**

KFF er positive til at skolene får et større ansvar for støtter for karriereveiledningen og at dette også må omfatte friskolene. Dersom det skal utvikles en sentral fylkeskommunal funksjon utenom skolene, vil det bli et spørsmål om hvilke forpliktelser fylkeskommunen vil ha overfor skoler og elever som ikke går på en fylkeskommunal skole.

- **Det utvikles nettverk og faste strukturer for samarbeid mellom videregående skoler, regionale høyere utdanningsinstitusjoner og andre kompetansemiljøer, herunder lokalt arbeidsliv.**

KFF er positive til dette men forutsetter at det må omfatte friskoler. Vi mener at friskolene ligger langt framme i å holde kontakt med arbeidslivet. For friskolene er dette et viktig bidrag til å være attraktive skoler slik at skolen tiltrekker seg søkere. I tillegg legger det grunnlag for god og relevant undervisning og muliggjør tidlig kontakt med arbeidslivet og høyere utdanning. I noen tilfelle er det også med på å løse den utstyrmangelen som friskoler lider under på visse studieprogram.

Vi tror det er en utfordring at offentlige skoler i for stor grad preges av å være offentlig virksomhet uten de insitamentene som for eksempel friskolene har gjennom sine rammebetingelser.

- **Styringsinformasjonen om gjennomføring og progresjon for både ungdom og voksne i videregående opplæring forbedres.**

KFF er positive til god styringsinformasjon, men vi ønsker ikke ytterligere krav til rapportering som tar oppmerksomheten bort fra skolens kjerneoppgaver. Det er også uklart for oss om slik

styringsinformasjon vil bli utnyttet effektivt. Vi kan ikke se at det er beskrevet styringsverktøy som er hensiktsmessige.

- **Staten må ha et overordnet ansvar for å tilrettelegge for kapasitetsoppbygging regionalt, slik at de lokale forutsetningene er til stede for å gjennomføre vellykkede endringer.**

KFF mener forslaget må medføre enklere saksgang for å godkjenne endringer i studieprogram og elevtall også for friskolene. Dimensjoneringen ved friskoler må fortsatt fastsettes av staten.

- **Det etableres en statlig øremerket tilskuddsordning (refusjon) knyttet til utviklingen av det fylkeskommunale opplæringstilbudet. Tilskuddet vurderes senere for innlemming i rammeoverføringssystemet.**

KFF mener dette er et forslag som har positive sider, men vi mener at hele tilskuddssystemet til fylkeskommunene må bygges om slik at det skapes interesse i å utvikle skolen på en hensiktsmessig måte. Det å klatte på med penger i en begrenset periode oppå et eksisterende system, gir ikke varige effekter. Vi forstår imidlertid at nasjonale styrings- og tildelingsmodeller må vike for det lokalpolitiske handlingsrommet. Dette hensynet vil gjøre det vanskelig å utvikle varige ordninger som sikrer at fylkeskommunen vil bidra til en god utvikling av videregående skole.

- **Staten etablerer sammen med fylkeskommunene en forsknings-, utdannings- og innovasjonsstrategi rettet mot videregående opplæring.**

KFF mener at det er staten som må ta ansvar for en slik strategi og at staten i dette arbeidet må engasjere alle aktører som berøres av videregående utdanning i vid forstand. Dette vil selvsagt omfatte fylkeskommunene som en stor skoleeier, men også en rekke andre samfunnsaktører. KFF oppfatter også at det er nevnt tre ulike områder, forskning, utdanning og innovasjon som hver for seg krever spesiell fokus og hvor det vil være ulike sett med aktører.